

דף קל"ג

חילק כל נכסיו לבניו ולאשתו
ושייר דקל אחד

הגמרא מביאה מעשה באדם שחילק את כל נכסיו לבניו ולאשתו בצוואת שכיב מרע, ועשה את האשה כשותף בין הבנים, אלא ששייר דקל אחד שלא פירש למי. סבר רבינא לומר, שאין לה מותר הכתובה אלא את אותו דקל. שהרי אם לא שייר דקל, האשה אבדה כתובתה מן הבנים שמחלה להם שעבודה משום שנעשתה שותף ביניהם. וגם עכשיו הבנים זכו והיא תטרוף את הדקל.

מיגו שהאשה יורדת לדקל אמר לו רב יימר, אם לשיטתך אין לה לגבות את כתובתה יורדת לכל הנכסים מחלק הבנים, שמחלה על כל שעבוד כתובתה מהנכסים שיש לו משום שעשאה כשותף ביניהם, אין לה גם מהדקל שהרי ידעה שיש לבעלה את אותו דקל ומחלה ליורשיו²²⁹. אלא מיגו שהיא יורדת לדקל שהרי לא מחלה על כתובתה שהניח לה מקום לגבות ממנו, היא יורדת גם לחלק הבנים. והטעם שהיא שתקה ולא ערערה, מפני שהניח לה את הדקל וסברה למה אערער עכשיו עד שישומו ב"ד את הדקל ואטרפנו, ושוב אערער על הבנים ואטרוף מהם את המותר. והשתיקה שלה מחילה, כשהבעל מחלק כל הנכסים ולא משאיר לה דבר²³⁰.

א"ר"ה שכי"מ שכ' כל נכסיו לאחר ראוי ליורשו ונטלם משום ירושה ואם לאו נטל משום מתנה

אמר רב הונא, שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחר, ולא פירש לא לשון מתנה ולא לשון ירושה. רואים אם מקבל המתנה הוא ראוי ליורשו ונטלם משום ירושה²³¹, ואם הוא אינו ראוי לירש אותו, הנכסים נתונים לפלוני, מפני שאין אדם מוציא דבריו בטלין מפיו והתכוון למתנה ולא לירושה²³². אמר לו רב נחמן, למה לך לסתום את דבריך ולומר כך? אם אתה סובר כרבי יוחנן בן ברוקה, שאמר שאם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימים, אמור במפורש הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה. ולא תסתיר את דבריך לומר כרבי יוחנן בן ברוקה בצורה שבני אדם לא יבינו זאת! שמא אמרת כך לא כדי להשמיענו כרבי יוחנן בן ברוקה, אלא שכך

229 מזה ההבדל בין למחול שעבודה מהנכסים שחלק לבנים, או מאותו דקל שלא חלק. רשב"ם.
230 ושמענו מכאן ששכיב מרע הכותב כל נכסיו או מחלק לבניו או לאחרים בפני אשתו, וגם נתן לה קרקע כל שהוא ושתקה ולא ערערה, קנו שהרי מחלה להם שעבודה ולא תטרוף מהם כר"נ שא' הואיל ועשאה שותף בין הבנים אבדה כתובתה. אבל אם שייר אפילו קרקע כל שהוא שלא פירש למי. מיגו שחוזרת וגובה ממנו חוזרת וגובה משאר נכסים. ודוקא בשכתב לה קרקע כל שהוא אבל אם נתן לה מטלטלים ולא קרקע אינה נקראת שותף בין הבנים ולא מחלה כמה שא' ר"נ מטלטלי לא קאמרי'. וה"מ שאבדה כתובתה מהנכסים שכתב לבניו אבל חזר וקנה נכסים אחרים ואפי' מאלו עצמם שחלק לבניו כגון שמת אחד מבניו בחייו חוזרת וגובה מהם מותר כתובתה שכך כתב לה דעתיד אבא למיקני. ודוקא שכי"מ אבל בריא שחלק נכסיו לבניו וכתב גם לה קרקע כל שהוא, רבא הסתפק אם מחלה שעל עבודה שעל אותן נכסים אם לאו ועלתה בתיקו. ואו' המוציא מחבירו, האשה עליה להביא הראיה. רשב"ם.

231 שמשמטמא לא הקנה במתנה לעקור נחלה דאורייתא. רשב"ם.

232 ולכך נוטל משום מתנה ולק' מפרש מאי הנפק"מ מינה אם נוטלן משום ירושה או משום מתנה. רשב"ם.

היה מעשה באדם שהיה נפטר לבית עולמו, ואמרו לו נכסיו למי, שמא לפלוני?²³³, ואמר להם אלא למי! כלומר מי יטול את הנכסים אלא הוא. וכמו שאמר נכסי לך²³³. ואתה, רב הונא, אמרת לנו שאותו אדם נוטל את הנכסים מה נפשך, אם הוא קרובו הראוי ליורשו נוטלם משום ירושה, ואם לא היא מתנה²³⁴. ואמר לו רב הונא, כן כך אמרתי. באתי להורות על הכותב נכסיו סתם שלפעמים היא ירושה לפעמים מתנה.

אם זכה מירושה דאורייתא אלמנה וכלמה הנפקא מינה ומה באה רב הונא ללמד? סבר רב אדא בר אהבה לומר לפני רבא, שרב הונא בא לומר שאם אותו אדם הוא ראוי ליורשו והמת אמר בלשון ירושה, אלמנתו נוזנית מנכסיו שהוריש לו. ואם הוא לא ראוי לירשו ונתן לו במתנה, אין אלמנתו נוזנית מנכסיו שנתן לו²³⁵. אמר לו, מדוע היא גרועה יותר, האם בשביל שנתנו במתנת שכיב מרע שאינה קונה אלא מדרבנן²³⁶, הורע כחה של אלמנתו בכך. הרי אם בירושה דאורייתא שכח היורש חזק יותר²³⁷ אלמנה ניזונת מנכסי היורש, כל שכן שאם אינו ראוי ליורשו וזכה במתנת שכיב מרע מדרבנן שהאלמנה ניזונת מהנכסים²³⁸.

נכסי לך ואחר כך לפלוני אם ראשון ראוי ליורשו אין לשני במקום ראשון כלום אלא אמר רבא, הנפקא מינה היא כמו ששלח רב אחא בר רב עויא, לדברי רבי יוחנן בן ברוקה, האומר 'נכסי לך ואחר כך לפלוני', אם ראשון ראוי ליורשו אין לשני במקום ראשון כלום, שאין זה לשון מתנה אלא לשון ירושה, ולירושה אין הפסק²³⁹. וזה מה שרב הונא השמיע, שאם אותו שכיב מרע אמר, ואלא למאן ואחר כך לפלוני, אם הראשון היה ראוי ליורשו אין לשני במקום ראשון כלום שהיא לשון ירושה. אמר רבא לרב נחמן והרי הפסיקה, שהמת הוריש לראשון על תנאי שהשני יטול אחריו? אלא השכיב מרע סבר שיש לה הפסק, והתורה אמרה שאין לה הפסק²⁴⁰.

נכסי לך ואחר כך לפלוני והראשון מת אין לשני כלום הגמרא מביאה מעשה, באדם שאמר לחברו נכסי לך ואחר כך לפלוני, והראשון היה ראוי ליורשו,

233 ומה לי כתב מה לי אמר. רשב"ם.

234 אלא למאן וכן נכסי לך משמע ב' לשונות כשהוא יורש ל' ירושה וכשאינו ראוי לירש ל' מתנה. רשב"ם.
235 כמו שש' במשנה בגיטין אין מוציאין למזון אשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם משום שלמזונות אין קצבה והלקוחות לא יכולים להזור. רשב"ם.

236 שתקנת חכמים היא שדבריו של שכיב מרע ככתובין וכמסורין כדי שלא תטרף דעתו עליו. רשב"ם.

237 ואומרים שהתורה זיכתה לו את הנכסים מהכתוב "ביום הנחילו את בניו". רשב"ם.

238 ומכאן שמענו שמה שקי"ל שמוזן האשה והבנות לא טורפים ממשעבדי הוא במתנה גמורה בקנין או מכר גמור, אבל במתנת שכ"מ אלמנתו ניזונת מנכסי מקבל מתנה וה"ה לבנות. רשב"ם.

239 כיון שעשאו יורש וזכה בדין תורה כשא' ואחריו לפלוני הוא מתנה על מה שכתוב בתורה שאינו יכול לעקור תורת ירושה מאותו שירש כבר. ואפי' פירש אני מורישך ע"מ שיטול השני אחר כך הוא נמי מתנה ע"מ שכתוב בתורה והמעשה מעשה והתנאי בטל. רשב"ם.

240 והוא מתנה ע"מ שכתוב בתורה. והלכה כמו ששלח רב אחא שכמוהו רואים במעשה בסמוך. רשב"ם.

והראשון מת והשני בא ותבעם. רב עיליש סבר לומר לפני רבא שגם השני נמי יקח בנכסים, שהרי הנותן לא נתן לראשון אלא לכל ימי חייו, ומתנה אינה מתקיימת אלא לדעת הנותן. ואמר לו רבא 'דייני רחצתא', דייני פשרה שאינם בקיאים בדין וחוצצים מחצה לזה ומחצה לזה כדין ממון המוטל בספק²⁴¹ דנים כן!. הרי הדבר דומה למה ששלח רב אחא בר רב עויא. וכיון שהראשון ראוי ליורשו, אין לשני אחריו כלום. ורב רב עיליש התבייש מרבא²⁴², ורבא קרא עליו את הכתוב: "הֲקִטְנָן יְהִיָּה לְאֵלֶיךָ וְהֶעָעִיר לְגוֹי עָצוּם אָנִי יְהִי בְּעֵתָהּ אַחֲשֵׁנָּה" כדי לנחמו²⁴³.

משנה

הכותב את נכסיו לאחרים והניח את בניו, מה שעשה עשוי אלא אין רוח חכמים נוחה ממעשיו, אלא גורם להם שכוועסים עליו, שעקר נחלה דאורייתא. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אם לא היו בניו נוהגים כשורה זכור לטוב.

גמרא

הספק אם חכמים חולקים על הגמרא הסתפקה, האם חכמים חולקים על רבן שמעון רשב"ג בן גמליאל וסוברים שאפילו אם בניו אינם נוהגים כשורה אין רוח חכמים נוחה ממנו שמא יצא מהם זרע טוב. או שחכמים אינם חולקים על רבן שמעון בן גמליאל.

יוסף בן יועזר שבנו לא נהג כשורה הקדיש עלית ומביאה הגמרא ראייה שחכמים אינם דינרים ובנו מצא מרגלית והלך למכרה לגזבר חולקים על רשב"ג. ממה ששנינו בברייתא שליוסף בן יועזר היה בן שלא היה נוהג כשורה. והיתה ליה עלית דינרים²⁴⁴ ועמד והקדישה. והלך בנו ונשא את בתו של גודל העטרות של ינאי המלך. וכשאשתו ילדה קנה לה דג וכשקרע את בטנו מצא בה מרגלית. אמרה לו, אל תביא אתה למכרה לבית המלך, מפני שיקנו אותה ממך בזול, אלא תביאנה לגזבר של הקדש ויקחנה לאבני האפוד²⁴⁵. ואל תפתח לומר בכך וכך אתננה להקדש, שכיון שתשום אותה בפחות משוויה לא תוכל לקחת מהגזבר יותר, מפני שאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, אלא הגזבר ישום לך אותה.

ושמוה ב"ג על דינרים וא' ז' תנו לי והו' והביא אותה והגזברים שמו אותה בשלש הן הקדש וכ' יוסף ב"י הכניס אחת ובנו ר' עשרה עליות של דינרים. ואמרו לו שיש להקדש שבע מהן, ושש מהן אין להקדש. אמר להם, תנו לי שבע, והשש הרי הן

241 ור"ח פירש חצתא בית הקברות. רשב"ם.

242 פן יאמר רבא בלבו אילו לא הייתי בכאן היה דן דין שקר וכן כל דיניה שהוא דן שלא בפני. רשב"ם

243 כשהצדיקים צריכים לישועה הקב"ה ממציאה להם, אף אתה אני יודע בך שמעולם לא באת דין תקלה על ידך שהרי עכשיו זימנני לי הקב"ה קודם שהגעת להוראה ולא נכשלת. רשב"ם.

244 נראה שעלילתא היא כלי ששואבים בו יין ושמן כמה שא' בפ' כיצד מעברין עלת נקפת בכד. תוס'.

245 אפ' שאורים ותומים בטלו להשאל בהם ככ' עד עמוד כהן לאורים ותומים כאדם שאומר לחבירו עד שיבא משיח. אפוד וחושן לא בטלו שאין כ"ג משמש בלא שמונה בגדים. רשב"ם.

מוקדשות לשמים. ועמדו וכתבו²⁴⁶ יוסף בן יועזר הכניס אחת ובנו הכניס שש²⁴⁷.
ויש מי שאומרים לגנאי, יוסף בן יועזר הכניס אחת ובנו הוציא שבע. הוא הכניס
להקדש עליה אחת שהקדיש, ובנו הוציא שבע שלא היה צריך לקבל כל כך מממון
ההקדש, והיה לו להניח בהקדש שתיים או אחת. וגלה דעתו שאם היו כל השלש
עשרה עליות בהקדש היה נוטל את כולן.

מכאן אין ראיה אם חכמים חולקים וממה שלפי היש אומרים הראשון אמרו, יוסי בן
יעזר הכניס אחת ובנו הכניס שש ומשבחים את

הבן. נדייק שהאב, יוסף בן יועזר, שהקדיש את ממונו עשה כראוי כרבן שמעון
בן גמליאל, וחכמים אינם חולקים עליו. דוחה הגמרא, אדרבה נדייק לפי היש
אומרים השני שחכמים חולקים על רבן שמעון בן גמליאל וסוברים שהוא לא עשה
כראוי. ממה שאמרו ובנו הוציא שבע. ואמרו שמפני שיוסף בן יועזר הכניס אחד
שלא כדין, שלא היה לו להקדיש את כל נכסיו כחכמים שחולקים על רשב"ג,
לפיכך נתגלגלה חובה ובנו ריקן את כל אוצרות ההקדש. אלא אין לדייק מכאן,
שהרי תנאים חולקים בדבר התנא של הרישא סובר שאינם חולקים, והתנא של
הסיפא, האיכא דאמרי סובר שהם חולקים.

ומביאה הגמרא ראיה שחכמים חולקים על רשב"ג. ממה ששמואל אמר לרב יהודה
לרב יהודה, 'שיננא' לא תהיה במקום העברת נחלה²⁴⁸ ואפילו מבן רע לבן טוב, וכל
שכן מבן לבת. ומכאן שחכמים חולקים על רשב"ג שאם לא נאמר כך כמי שמואל
אמר את דבריו²⁴⁹.

²⁴⁶נראה שכת' בחשבונות של הקדש. או שכתבו כן ללמוד מכאן. רשב"ם.

²⁴⁷ הוא הקדיש עלית דינרים אחת ובנו, שהוא היה סבור שלא ינהוג כשורה, הקדיש שש עליות. שזכות אביו
שהקדיש אחת בשביל שלא היה בנו נוהג כשורה גרמה לבנו שהוכשר להקדיש שש. ומכאן דייקו שיוסף בן יועזר
עשה כראוי, וחכ' לא חולקים על רשב"ג שהרי ש' עמדו וכתבו, כל חכמי הדור. רשב"ם.

²⁴⁸ מקום שמעביר האב נחלה מן הראוי לה ואפילו להרבות לאחד ולמעט לאחד. רשב"ם.

²⁴⁹ והלכה כחכמים ששמואל כדבריהם, ואע"ג שרבי יוחנן אמר הלכה כרשב"ג בכ"מ במשנתנו חוץ מערב וצידן
וראיה אחרונה, שמואל אינו סובר כלל זה, וגם רבא שאמר במסכת ע"ז הלכה כרשב"ג אינו סובר כלל זה. וקי"ל
ככל הכללות שבגמרא כמו הלכה כסתם משנה, הלכה כר"ע מחבירו, כר' יוסי מחבירו, כרשב"ג במשנתנו, ר"א
ור' יהושע הלכה כר' יהושע, ר' יהודה ור"ש הלכה כר' יהודה, ר"מ ור' יהודה הלכה כר"י. חוץ מהיכן שמפורש
גמרא שאין הלכה כן. רשב"ם.